

BORRÀS, M. Lluïsa: *Manel Álvarez: Del 4 d'agost al 16 de setembre de 2007*. Girona: Cyprus Art, 2007, 24 p.

BORRELL I SABATER, Miquel: *Hospicis i hospitals de pobres*. Girona: Diputació de Girona / Caixa de Girona, 2007, 96 p.

BURCH I RIUS, Josep: *La patrimoni- lització de la materialitat etrusca a la Toscana*. Girona: Institut del Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona / Documenta Universitaria, 2007, 71 p.

BUSQUET, Dolors; TUBERT, Enric [selecció de textos i coordinació]: *25 anys certamen literari. Montessori-Palau: Antologia de textos 1982-2006*. Girona: Complex Montessori-Palau, 2007, 245 p.

CALZADA I SALAVEDRA, Arcadi [et al.]: *Ancestres dels mars del sud: Col·lecció privada: Exposició del 21 de setembre a l'11 de novembre de 2007*. Girona: Fundació Caixa de Girona, 2007, 143 p.

CALZADA I SALAVEDRA, Arcadi; CATALÀ PEDERSEN, Martí; TERRÉ ALONSO, Laura; F [textos]; CATALÀ-ROCA I ARENA, Francesc [fot.]; MISERACHS, Mar [fot.]: *Català-Roca i X. Miserachs: Dues mirades al territori: Memòries de la Costa Brava: Exposició del 19 de juliol a l'11 de setembre de 2007*. Girona: Fundació Caixa Girona, 2007, 55 p.

CAPDEVILA, Enriqueta: *Gira la roda*. Girona: Edicions Saragossa, 2007, 207 p.

CARBONELL I ROURA, Eudald: *El naixement d'una nova consciència*. Badalona: Ara Llibres, 2007, 183 p.

CASACUBERTA, Margarida; AGUILLO MIQUEL, Anna [cols.]: *Pla, biògraf de Rusiñol*. Palafrugell: Fundació Biblioteca Privada Josep Pla, 2007, 90 p.

CASAS, Ferran [ed.] [et al.]: *Adolescents and audio-visual media in five countries*. Girona: Documenta Universitaria, 2007, 139 p.

COFAN, Camil; FAVA, Nadia [cur.]: *Deu propostes per a*

lector a la història del poble de la mà dels seus propis documents, i de l'altra, donar el protagonisme absolut al patrimoni arxivístic, tant el documental com el fotogràfic. D'aquesta manera es reivindica la seva importància i el seu ús més enllà de l'àmbit investigador. Sens dubte, és una col·lecció que hauria d'estar present a les llars d'aquests pobles.

Marta Pi Vázquez

Dones: la història redescoberta

IVERN SALVA, Dolors (recerca històrica).

Les dones d'Esquerra. 1931-1939.

Fundació Josep Irla. Barcelona, 2007.

Podríem parlar de lluites i de dones, però no ens ajustariem al guió del gran canvi que els darrers setanta anys ha viscut la societat catalana, que no és altre que la recuperació d'un espai, en singular, que no diferència el gènere però sí que ha donat protagonisme a un adjectiu, *femení*, en una cursa cap al millor desenvolupament de la societat. Aquesta és la idea que es desprèn de la lectura de *Les dones d'Esquerra*, un llibre publicat per la Fundació Irla, i coordinat en la recerca per Dolors Ivern, que intenta presen-

tar de forma essencialment pedagògica els orígens, les motivacions, les reflexions i les mateixes vides d'unes activistes decidides, però sobretot valentes, que des de postures d'esquerres i republicanes van intentar canviar l'entorn més proper per provocar un estrict canvi social. *Les dones d'Esquerra* parla del paper que van tenir les dones republicanes en el si del partit i de la societat en general, però no obvia que en aquell moment, en què hi havia una prioritat necessària, fonamental, com era l'assoliment de dret a vot, aquesta massa discriminada no tenia altra solució que militar als partits en la denominada Secció Femenina, com si la batalla per la igualtat i el canvi social s'hagués de disputar en dos fronts paral·lels, l'un de masculí i l'altre de femení, sense l'osmosi necessària per superar els segles de discriminació i l'oblit.

El llibre intenta fer memòria, explica les complicacions nascudes d'un canvi estructural, però potser la seva millor proposta la fa en descobrir les biografies d'activistes anònimes, persones com Angelina Colubret, Maria Gispert, Justa Goicoetxea, Pietat Mascorda o Nativitat Yarza, en pla d'igualtat amb personatges que sí que han fet forat a la història, com Maria Dolors Bargalló, Dolors Piera,

Maria Teresa Gibert o Aurora Bertrana. Al cap i la fi, el treball conjunt de les dones d'esquerra, en aquest cas d'Esquerra Republicana, va servir perquè, tot i el trauma de la derrota i malgrat l'exili d'alguna de les biografiades, es canviés quelcom tan fonamental com és la mentalitat. El volum es tanca amb un recull d'articles, en què es parla de divorci, de prostitució, d'organització, del dret al vot, dels moments de guerra, però de tots els articles, potser el més ajustat és el de Rosa Maria Arquimbau, que es va publicar a *L'Opinió* el 10 de juliol del 1932 sota el títol «Seccions femenines: «Però seccions femenines?» —va escriure la periodista—. «Malgrat totes les nostres propagandes, les nostres actuacions, les nostres recomanacions perquè és constitueixin, no som massa del parer de fer separacions de sexe. Separacions que podrien considerar-se categories potser i que sempre representen per als homes... un tutelatge. I no és que defugim aquesta tutela masculina, però voldríem sol·licitar-la nosaltres i no que ens la imposessin. Si tenim ambicions i aspiracions és just que acceptem la responsabilitat sencera. I amb tuteles —sobretot unes tuteles que són imposició— és una mica ingrata la responsabilitat.»

La idea estava clara; tan sols calia que els homes

entenguessin que la història marca els cicles i no es pot aturar. Les dones demanen pas. Ara que ja juguen un paper estructural en la nova societat, podem entendre un llibre que explica com hi hagué un temps en què la didàctica es va transformar en un mètode d'agitació social.

Pau Lanao

Exilis i intel·lectuals

SOLÉ, Felip; PUJOL, Enric.

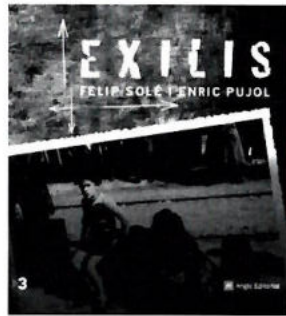
Exilis.
Angle Editorial.
Barcelona, 2007.
276 pàgines.

SOLDEVILA, Ferran.

Els dietaris retrobats (1939-1943).
Ed. a cura d'Enric Pujol.
Edicions 3 i 4.
València, 2007.
624 pàgines.

Que l'historiador figuerenc Enric Pujol és un dels autors més actius i prolífics d'aquesta dècada no és una opinió, és un fet. En un termini inferior a un any acaba de participar activament en l'edició de tres llibres de molt alta qualitat editorial i que responen a tres de les seves obsessions: la història intel·lectual, l'exili i la historiografia.

El desembre passat, i amb Pujol en qualitat de coordinador –conjunta-

ment amb Rafael Pascuet– d'un equip de disset col·laboradors, es va editar en un luxós volum d'Edicions Viena, amb un impressionant desplegament gràfic, *La Revolució del bon gust. Jaume Miravittles i el comissariat de propaganda de la Generalitat de Catalunya*, ja ressenyat en aquesta mateixa revista. L'exili de Miravittles –especialment a Nova York– constitueix un capítol més d'una dilatada biografia no menys interessant que els anteriors, però *els exilis* –és a dir, la diversitat de situacions individuals propiciades per la victòria del feixisme– són un dels temes centrals en l'obra de Pujol, i el llibre *Exilis*, aparegut abans de l'estiu de 2007, els tracta a partir d'una combinació de recerca i divulgació. En col·laboració amb el documentalista Felip Solé, i dins el marc d'una de les sèries de la prestigiosa factoria de reportatges històrics de Televisió de Catalunya, Enric Pujol ha elaborat una obra d'alt interès que posa text al conjunt d'impactants imat-

ges del documental que dona títol al llibre, emès recentment en horari de màxima audiència.

En una obra d'aquestes característiques és fàcil caure en el parany de derivar vers un calidoscopi impressionista de testimonis aïllats, d'aplegar detalls accessoris a la línia discursiva principal. L'ofici de Pujol i de Solé, en una esplèndida maduresa intel·lectual, defuig aquest risc mitjançant un discurs consistent, coherent i documentat, que sap combinar narratives divergents per confluïr en un dels traumes encara no superats de la societat catalana actual. Potser l'experiència d'ambdós autors –Pujol en tant que historiador i Solé en tant que documentalista afectat familiarment per l'exili– és el que permet oferir un producte d'alta qualitat i versemblança a un llibre que esquivia els perills de la superficialitat. D'aquest treball cal destacar, a més, un estil literari elegant, combinat amb una narració dinàmica pròpia dels mitjans audiovisuals, que afortunadament es va imposar cada vegada més en la historiografia catalana i que recorda, per posar un exemple, petites joies editorials de la tradició bibliogràfica britànica en què fotografia i text s'entrellacen amb harmonia.

La historiografia representa una altra obsessió de Pujol. Història intel·lectual, exili i historiografia

coincideixen en el tercer volum de què parlem aquí. L'historiador figuerenc, un dels impulsors del projecte museístic de l'exili, un dels màxims especialistes en epistemologia de la història, va elaborar una exhaustiva tesi sobre Ferran Soldevila, a qui reivindica com un dels principals pensadors del segle XX i màxima figura –en competència amb el gironí Vicens Vives– de la historiografia catalana contemporània. Gerard Soldevila, fill de l'historiador barceloní, va trobar en data recent i de manera casual els dietaris que el seu pare havia deixat escrits en la primera i més colpidora fase de l'exili francès, i que abracen des de l'època de Bierville, l'estiu del 1939, fins al tomb que va representar la Segona Guerra Mundial, amb l'ocupació de Vichy, a la darrereria de 1942 i principi de 1943. Pujol fa una introducció i una exhaustiva anotació d'aquest extens volum que ens ofereix dades sobre el personatge, i alhora ens presenta un interessant retaule de l'exili de la intel·lectualitat catalana, tot aportant-ne dades interessants i poc conegudes, que van des de l'aproximació més humana i polièdrica de les elits catalanes derrotades fins al testimoni més personal i íntim d'un personatge apassionant. Mentrestant,